

**Radboud Centrum Sociale
Wetenschappen**

Toernooiveld 5
Postbus 9104
6525 ED NIJMEGEN

Telefoon (024) 361 25 11
www.rcs.w.u.nl

Interactie Methodiek voor Relationele Ontwikkeling: Methodisch leren werken middels IMRO Beweging-als-houvast¹

¹ De methodiek Beweging-als-houvast is oorspronkelijk voortgekomen uit de EBL-methodiek (Emerging Body Language). Beweging-als-houvast lijkt in de huidige vorm niet meer op EBL, dankzij ingrijpende vernieuwingen die zijn ingevoerd. Er wordt gewerkt aan een proefschrift over Beweging-als-houvast en nieuwe inzichten hebben in dit proces geleid tot een andere werkwijze dan EBL. Een nieuwe naam is daarom noodzakelijk geworden om het onderscheid duidelijk te kunnen maken. Om toch mensen te bereiken die affiniteit hebben met deze manier van werken omdat zij in het verleden kennis gemaakt hebben met EBL, is ervoor gekozen om de naam EBL in 2018, nog te gebruiken in de titel van de cursus, zie hiervoor de website van het RCSW. De accreditatie aanvraag wordt echter gedaan voor de IMRO-cursus waarin de methodiek Beweging-als-houvast centraal staat.

DOCENTEN:

Docenten: Dr. Linda Reus,
Sonja Graafstal, MSc en PhD-student

1. ALGEMEEN

1.1 INLEIDING

De cursus Interactie Methodiek Relationale Ontwikkeling, waarin de methodiek Beweging-als-houvast centraal staat, is gebaseerd op de wijze waarop ouders en baby's communiceren. De basis hiervan is lichaamstaal, meer specifiek 'de beweging van beide partners ten opzichte van elkaar'.

Niemand zal twijfelen aan het vermogen van baby's om te kunnen communiceren met een partner, ondanks dat baby's geen taal of woorden tot hun beschikking hebben. Uit klassieke en recente studies is duidelijk geworden dat ouders en jonge baby's gebruik maken van elkaars bewegingen en de kwalitatieve eigenschappen van een beweging, zoals snelheid en intensiteit. Tijdens de momenten van bewegen (waarbij de spraak van ouders ook als een vorm van bewegen wordt gezien) ontstaan er momenten van synchronie tussen ouder en baby en momenten van onderscheid. De baby leert op deze manier het verschil kennen tussen zichzelf en de ander en tussen samenzijn en op zichzelf gericht zijn. Vervolgens groeit het vermogen om zowel initiatief te nemen in het maken van contact als het vermogen om te kunnen volgen.

Deze principes (synchronie, onderscheid, initiatief nemen, volgen, samen zijn en autonoom zijn) vormen de basis voor een wederkerige en gelijkwaardige communicatie tussen partners. De cursisten leren om deze principes toe te passen bij cliënten die sociaalemotionele ontwikkelingsproblemen hebben. Cliënten die sociaalemotionele ontwikkelingsproblemen hebben, laten in het normale contact minder wederkerigheid zien waardoor de communicatie tussen partners minder gelijkwaardig is. De cursisten leren wat zij kunnen doen om meer gelijkwaardig contact op te bouwen met hun cliënt en meer wederkerigheid te ontwikkelen bij de cliënt.

Deze methodiek kan ingezet worden bij cliënten van alle leeftijden en ongeacht een eventueel aanwezige diagnose. Uitgangspunt is namelijk dat de basis van alle communicatie '*beweging*' is en dat je kunnen *aanpassen* op elkaars beweging, een aangeboren vermogen van iedereen is, waardoor er altijd aanknopingspunten voor een behandeling zijn.

1.2 DOELSTELLING

Doel van de cursus: de cursist is in staat om de principes van wederkerige interacties toe te passen in het contact met een cliënt. Hierbij zal de nadruk liggen op het geleidelijk aan zelfstandig worden in de uitvoering en verslaglegging van de behandeling. De cursist is in staat om het handelen wetenschappelijk, theoretisch en methodisch te onderbouwen.

Doel van de behandeling: de cliënt helpen om wederkerige en gelijkwaardige interacties te kunnen aangaan met zijn omgeving. De cliënt leert de structuur herkennen van wederkerige interacties dankzij de cursist die deze structuur toepast in wekelijkse contactmomenten. Tijdens de contactmomenten staat het plezier tussen cursist en cliënt voorop. De activiteiten die gedaan worden, zijn bedoeld om prettig contact te laten ontstaan. De activiteiten zijn altijd leeftijdsadequaat en passend bij de belevingswereld van de cliënt en de mogelijkheden van de cursist. Beiden hebben hun aandeel in de keuze van plezierige activiteiten. Het uiteindelijke doel dat nagestreefd wordt is dat de cliënt zich de basisvormen van communicatie heeft eigengemaakt en dat er gelijkwaardige verdeling is tussen initiatiefname en volgen.

1.3 DOELGROEP

Pedagogen, psychologen, therapeuten, docenten en groepsopvoeders die naast verbale communicatie, ook willen leren werken met IMRO Beweging-als-houvast. Een afgeronde Hbo-opleiding is minimaal vereist.

2. OPZET

2.1 WERKWIJZE

De cursus bestaat uit 9 cursusdagen van 6 uur. Iedere cursusdag bestaat uit twee uur inleidend hoorcollege op het thema, twee uur supervisie en wordt afgesloten met een werkgroep van twee uur waarin deelnemers in groepjes aan het werk gaan.

Inleidend hoorcollege op het thema

Tijdens deze bijeenkomsten krijgen deelnemers inzicht in de verschillende bewegingskenmerken en komt de wetenschappelijke en theoretische achtergrond van de methode aan bod. De bijeenkomsten hebben een interactief karakter waardoor de docent de wetenschappelijke bevindingen kan verbinden aan de praktijk van de hulpverlening en de ervaringen van de deelnemers. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende werkvormen om de interactie vorm te geven. Tijdens de bijeenkomst nodigen de docenten de cursisten regelmatig uit om te reflecteren op hun eigen visie en theoretisch kader van waaruit zij hun werk doen en dit te leggen naast de wetenschappelijke inzichten die door de docenten worden aangereikt. Discussies over verschil van visie en werkwijze worden gestimuleerd en bevorderend geacht voor het leerproces van de cursist.

Voorbeeld:

- Introductie en welkom
- Bespreken van evt. vragen rondom cliëntcontact en verslaglegging
- Wetenschappelijke onderbouwing van het thema: bespreken van toonaangevende studies
- Praktische voorbeelden uit de praktijk bespreken, toegelicht met videomateriaal
- Dilemma's in de hulpverlening bespreken die met het thema te maken hebben
- Discussie over de implicaties van de geboden theorie voor het werkveld
- De deelnemers middels interactieve opdrachten een ervaring laten opdoen over het thema
- Reflectie door de deelnemers op het thema
- Ruimte voor vragen en afsluiting

Supervisie

In de supervisiebijeenkomsten staat het contact van de cursist met een cliënt centraal. Aan de hand van video-opnames bespreken de docenten met de cursisten hoe men het eigen bewegingspatroon aan kan passen in relatie tot die van de cliënt om ontwikkeling te stimuleren. Voor het maken van een vooraf gemaakte diagnose/analyse van de interactie. De cursist reflecteert op wat er volgens hem/haar goed ging in het contact en waar de vragen liggen.

Voorbeeld:

- Tijdens de supervisiebijeenkomsten staan de (maximaal 8) deelnemers om beurten centraal.
- Zij brengen videomateriaal in van een fragment van 1 minuut, van zichzelf in contact met een cliënt.
- De cursist geeft achtergrondinformatie van de cliënt, het cliëntsysteem en het contact met de cliënt.
- De cursist vertelt zijn eigen bevindingen aan de hand van een vooraf gemaakte diagnose/analyse van de interactie. De cursist reflecteert op wat er volgens hem/haar goed ging in het contact en waar de vragen liggen.
- De andere deelnemers kijken mee en geven een eerste reactie/feedback op het fragment. Een opbouwende en positieve benadering van de feedback staat uiteraard voorop.
- Er wordt afgesloten met een duidelijk verwoord praktisch behandeladvies waar de cursist de komende tijd met de cliënt aan gaat werken. In het begin van de cursus zal het behandeladvies vooral door de docent verwoord worden, maar naar het eind worden de cursisten steeds meer uitgenodigd om dit gezamenlijk te doen waarbij de docent kan bijsturen.

Werkgroep

De werkgroep valt uiteen in twee onderdelen. Het eerste uur van de werkgroep wordt gereserveerd voor het werken aan verslaglegging. De cursisten analyseren in twee talen hun filmfragment met behulp van een analyseschema. Vervolgens verwerken ze de uitkomsten van de analyse en het advies dat zij gekregen hebben in een verslag. De docenten gaan hierbij in op vragen en kijken mee met de cursisten om hen te helpen bij het analyseren en de verslaglegging. In het tweede uur staan discussies die spelen in het werkveld van de cursisten centraal. Maatschappelijk relevante thema's kunnen hier besproken worden, evenals dilemma's en ethische vraagstukken. Het doel van de werkgroep is om met collega's standpunten uit te wisselen over diverse thema's, te reflecteren op het eigen handelen, bewust te zijn of te worden van een eigen visie op basis waarvan beslissingen rondom de cliënt worden genomen en zorg wordt vormgegeven. Ook het delen van ervaringen zal een plaats krijgen in de werkcolleges en het bespreken van mogelijke obstakels die een rol spelen in het aanvragen van indicaties bij zorgkantoren, gemeentes etc. De werkgroepen zullen afhankelijk van het thema afwisselend plaatsvinden in tweetallen of groepen van vier of gezamenlijk in de grote groep. Deze werkgroepen kunnen tevens een opstap zijn voor het organiseren van intervisiegroepen na afloop van de cursus, waardoor cursisten elkaar blijvend kunnen ondersteunen en bevragen bij (ingewikkelde) casussen.

Thema's die tijdens de werkgroepen aan de orde kunnen komen en die door de docent of cursist worden aangedragen zijn bijvoorbeeld:

- Distantie versus betrokkenheid. Voorbeelden: mag je sms-contact hebben met je cliënt buiten werktijd om? Hoeveel persoonlijke informatie kun je inbrengen in het contact met de cliënt?
- Hechtingsproblematiek. Op welke manier speelt de eigen visie en geschiedenis over hechting een rol in beslissingen rondom de cliënt? Is het wenselijk dat een hulpverlener en een cliënt gehecht raken aan elkaar? Mag een cliënt die op een leefgroep komt eigen speelgoed meenemen van thuis? Waar kun je allemaal aan gehecht zijn? Hechtingspijlers in de dagelijkse structuur, wat zijn dat?
- Welke paradigma's speelden en spelen een rol in de geschiedenis van de zorg en hulpverlening. En wat betekent dit voor de autonomie van de cliënt?
- Wat is de rol, het belang en de invloed van DSM-V diagnoses voor het praktisch handelen van de hulpverlener in het contact met de cliënt? Hoe verhoudt IMRO Beweging-als-houvast zich tot die diagnoses?
- Werken met doelen, termijnen, contacturen. Hoe doe je dat op een relationele manier?
- Werken met protocollen en afspraken vanuit de instelling. Voorbeeld: je mag een jongere NIET in huis opnemen die weg dreigt te lopen van zijn gezin. Hij wordt naar een opvang gestuurd voor dak- en thuislozen, omdat de indicatie voor een crisisplaats nog niet rond is. Wat is je visie hierop of hoe ga je hiermee om?
- Behandeling in het spectrum van de kalenderleeftijd, de cognitieve leeftijd en de sociaalemotionele leeftijd van een cliënt. Hoe ga je als hulpverlener om met deze discrepantie. Op welke manier kan IMRO Beweging-als-houvast handvatten bieden?
- Ethiek in de hulpverlening, hoe doe je dat? Wat is goede zorg? Hoe ga je om met collega's die er anders over denken? Kan een ethische discussie helpend zijn?
- Actueel thema bespreken dat in het nieuws is geweest.
- Normativiteit in de hulpverlening.

Voorbeeld uitwerking werkgroep:

1. De cursisten werken in tweetallen aan hun supervisieverslag en bespreken en beoordelen elkaars werk. Op deze manier verbinden de cursisten de theorie van het hoorcollege direct aan de praktijk van de hulpverlening en verwerken zij het geleerde in een verslag. De vragen die deelnemers hebben over het invullen van het schematisch verslag kunnen direct aan de docent gesteld worden.
2. In kleine groepen wordt een van de bovenstaande thema's, bijvoorbeeld distantie versus betrokkenheid, bediscussieerd. Dit thema is door de cursisten thuis voorbereid door het lezen van een of meerdere artikelen. Deze artikelen zijn onderdeel van de verplichte literatuur. In kleine groepjes worden de verschillende perspectieven en standpunten van de cursisten op een flap-over verzameld. De cursisten bespreken hun eigen mening, hun praktijkervaring en de bevindingen vanuit de bestudeerde literatuur. Daarna presenteren de kleine groepen hun bevindingen plenair. De docent zal vervolgens dit thema bespreken vanuit de uitgangspunten van IMRO Beweging-als-houvast. Op welke manier biedt de methode wel of geen handvatten voor het bewaken van deze balans? De docent en de cursisten gaan hierover met elkaar in gesprek.
3. Bespreken van een concrete casus. Tijdens de werkgroep is er ruimte voor de inbreng van een concrete casus door een van de deelnemers. Aan de hand van bijvoorbeeld de Incidentmethode (Hendriksen, 2003) kan om verheldering gevraagd worden en gezocht worden naar een oplossing. Hierbij zal nadrukkelijk de methode en de theorie van Beweging-als-houvast betrokken worden.

2.2 CURSUSDAGEN

Literatuur:

Voorafgaand aan elke bijeenkomst leest de cursist verplichte literatuur, daarnaast is er bij elke bijeenkomst aanbevolen literatuur (zie literatuurlijst onder 2.4). In elke bijeenkomst wordt gebruik gemaakt van het boek "The psychology of Babies" (Murray, 2014), die de cursisten gedurende de cursus in zijn geheel zullen bestuderen. Het tijdschrift voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie (Mervis & Pannevis, 2018) zal op verschillende cursusdagen gebruikt worden, afhankelijk van het thema van die cursusdag.

Bijeenkomst 1: 20 september 2019 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Condon en Sander, 1974.
- Trevarthen en Daniel, 1974.

Aanbevolen literatuur:

- Lakin, Jefferis, Cheng, en Chartrand, 2003;
- Chartrand en Bargh, 1999.

Deel I: Hoorcollege: Introductie en snelheid

Tijd: 9.30 – 11.30

- Kennismaken en voorstellen
- Introductie op de methodiek: oorsprong en ontwikkeling van IMRO Beweging-als-houvast.
- Synchronisatie en synchronisatieprocessen.
- Het effect van synchronisatie in het sociale domein.
- Synchronisatieprocessen in de ouder-kind interactie.
- Het effect van synchronisatie in een behandeling bij een cliënt met Prader-Willie Syndroom.
- Het effect van disorganisatie en synchronie bij een kind met Rett syndroom.
- Kwalitatieve en kwantitatieve waarneming door de zintuigen (intersensorische perceptie).

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Introductie en uitleg bewegingsschema voor de analyse van filmfragmenten.
- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep

Tijd: 15.45 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Autonomie, paradigma's en zorgvisies.
- Casus bespreking met hulpvraag rondom autonomie.

Bijeenkomst 2: 11 oktober 2019 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Bosman, 2009/2010
- Gernsbacher, 2006.

Aanbevolen literatuur:

- Stern, 1985/2000
- Fogel en Thelen, 1987.

Deel I: Hoorcollege: Bewegingskenmerk Richting (aandacht, concentratie, focus en onderwerp).

Tijd: 9.30 – 11.30

- Aan de hand van diverse onderzoeken van ouder-baby interacties, gezamenlijke en onderscheidende kijkrichting bespreken. Oorsprong van verbinding, autonomie en joint attention.
- Beurtwisseling en interactie.

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Wederkerigheid in de relatie.
- Casus bespreking van cliënt met autisme.

Bijeenkomst 3: 15 november 2019 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Bosman, 2009/2010

Aanbevolen literatuur:

- Sheets-Johnstone, 2011
- Lorenz, 1950
- Baumeister en Leary, 1995
- Deci en Ryan, 2000.
- Bronfenbrenner en Morris, 2007

Deel I: Hoorcollege: Bewegingskenmerk Snelheid (ritme, tempo, synchronisatie).

Tijd: 9.30 – 11.30

- Inleiding op de basis en de uitgangspunten van IMRO Beweging-als-houvast.
- Uitgangspunt 1. Beweging
- Uitgangspunt 2. Zelfbegrip: verbinding, autonomie en competentie.
- Uitgangspunt 3. Relatie: de cliënt in relatie tot zijn gezin en omgeving.

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Ontwikkeling van hechtingsrelaties, omgaan met hechtingsproblematiek en wat verstaan we onder hechting.
- Casus bespreking van een cliënt met hechtingsproblematiek.

Bijeenkomst 4: 13 december 2019 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Meltzoff & Moore, 1983;
- Nagy & Molnar, 2005.
- Schmitz, 2001.

Aanbevolen literatuur:

- Stern, 1985/2000

Deel I: Hoorcollege: Bewegingskenmerk Afstand (afstand tot elkaar en omgeving)

Tijd: 9.30 – 11.30

- Algemene opmerkingen ten aanzien van verslaglegging.
- Synchronisatie en imitatie van de vorm van bewegingen.
- Voorbeelden van de manier waarop afstand een rol speelt in het contact (de pedagogische meter, op gelijke hoogte zitten/praten).

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep:

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Professionele afstand, ofwel de balans tussen distantie en betrokkenheid.
- Casus bespreken van een situatie waarin distantie en betrokkenheid een rol speelt.

Bijeenkomst 5: 10 januari 2020 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Fogel en Garvey, 2007
- Gibson, 1988

Deel I: Hoorcollege: Exploreren (synchronisatie en co-regulatie)

Tijd: 9.30 – 11.30

- Exploreren en de ontwikkeling van perceptie, actie en kennis.
- Exploreren en het effect op de cognitieve ontwikkeling
- Spelontwikkeling
- Spelmateriaal

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep:

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Exploreren in de praktijk.
- Co-regulatie en exploreren.
- Het belang van variatie.

Bijeenkomst 6: 7 februari 2020 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Trevarthen, 1974.

Deel I: Hoorcollege: Bewegingskenmerken Geluid

Tijd: 9.30 – 11.30

- Vocaliseren, infant directed speech/motherese, volggedrag.
- Klanken, geluidssterkte, timbre en toonhoogte

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep:

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Taalontwikkeling en verbaliteit. Van protoconversatie naar een narratief zelf. Muzikale communicatie.
- Casus: werken met een cliënt die niet spreekt en werken met een cliënt met 'vreemd of disfunctioneel' taalgebruik.

Bijeenkomst 7: 13 maart 2020 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Kinder- en Jeugd psychotherapie, 2018. Pagina's 107 – 122.

Deel I: Hoorcollege: Bewegingskenmerk Spierspanning

Tijd: 9.30 – 11.30

- Spierspanning
- Intensiteit
- Emotieregulatie

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep:

Tijd: Tijd: 15.00 – 17.00

- Regulatie van spierverspanning.
- Omgaan met heftig gedrag, hoge intensiteit, agressief gedrag.
- Omgaan met cliënten met hoge of lage spiertonus.
- Cliënten met motorische en lichamelijke beperkingen/handicaps.

Bijeenkomst 8: 17 april 2020 van 9.30 tot 17.00 uur

Verplichte literatuur:

- Zelfstandig twee artikelen naar keuze opzoeken over ouder-kind interactie vanuit een dynamisch systemisch perspectief, 10 pagina's per artikel.

Aanbevolen literatuur:

- Beebe, Sorter, Rustin, en Knoblauch, 2003.
- Bullowa, 1979.

Deel I: Hoorcollege: Ouder-kind interactie

Tijd: 9.30 – 11.30

- De invloed van de ouder op de interactie.
- De invloed van de baby op de interactie.
- Interactie als gezamenlijk proces van co-regulatie.

Deel II: Supervisie in groepjes

Tijd: 11.45 – 12.45 en 13.45 – 14.45

- Plenair vertonen van ieders filmmateriaal (cliënt – cursist).
- Feedback op interacties en advies voor de komende cliëntcontact momenten.

Deel III: Werkgroep:

Tijd: 15.00 – 17.00

- In tweetallen de analyse, feedback en advies verwerken in het analyseschema.
- Bespreken en uitdiepen van de opgezochte literatuur over ouder-kind interacties.
- Thema bespreken dat ingebracht is door de cursisten.

Bijeenkomst 9: 15 mei 2020 van 9.30 tot 17.00 uur

Deel I: Eindpresentatie

Tijd: 9.30 – 12.45

- Alle deelnemers presenteren in 10 minuten plenair hun traject dat ze met de cliënt doorlopen hebben.

Deel II: Werkgroep

Tijd: 13.45 – 15.45

- Feestelijke afsluiting met een workshop over de bewegingskenmerken.

Deel III: Afsluiting
Tijd: 16.00 – 17.30

- Evaluatie en afsluiting van de cursus.
- Borrel en hapjes.

2.3 STUDIEBELASTING

De omvang van de cursus is een totale studielast van 258 uur. Er wordt uitgegaan van gemiddeld 6 uur zelfstudie per week. Hierbij is rekening gehouden met 20 werkbezoeken aan de cliënt. Cursisten besteden twee uur per werkbezoek, inclusief voorbereiding. In onderstaande tabel is de studielastverdeling verder uitgewerkt.

Activiteit	Uren
Hoorcollege	18 uur (9 x 2)
Supervisie	18 uur (9 x 2)
Werkgroep	18 uur (9 x 2)
Cliëntcontact	40 uur (20 x 2)
Vorbereiding supervisieverslag	24 uur (8 x 3)
Bestuderen literatuur	110 uur
Eindverslag	20 uur
Vorbereiding eindpresentatie	10 uur
Totaal	258 uur per cursus

2.4 LITERATUUR

Verplichte literatuur 550 blz

Bosman, A. (2009/2010). *Dictaat Daniel Sterns Ontwikkeling van het Gewaarzijn van Zelf*, 1 -19. 19 blz

Condon, W. S., & Sander, L. W. (1974). Neonate movement is synchronized with adult speech: Interactional participation and language acquisition. *Science*, 103, 99-101. <http://dx.doi.org/10.1126/science.183.4120.99> 3 blz

Fogel, A. & Garvey, A. (2007). Alive Communication. *Infant Behavior and Development*, 30, 251-257. 7 blz

Gernsbacher, M. A. (2006). Toward a behavior of reciprocity. *Journal of Developmental Processes*, 1(1), 139-152. 14 blz

Gibson, E. J. 1988. Exploratory behavior in the development of perceiving, acting and acquiring of knowledge. *Annual Review Psychology*, 39, 1-41. 41 blz

Meltzoff, A. N., & Moore, M. K. (1983). Newborn infants imitate adult facial gestures. *Child development*, 702-709. 8 blz

Mervis, M., & Pannevis, C. (2018). Infant mental health. *Tijdschrift voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie (1)* 1- 148. 148 blz

Murray, L. (2014). *The Psychology of Babies*. London (UK): Constable & Robinson Ltd. 250 blz

Nagy, E., & Molnar, P. (2004). Homo imitans or homo provocans? Human Imprinting Model of Neonatal Imitation. *Infant Behavior and Development*, VI, 54-63. [doi.org/10.1016/j.infbeh.2003.06.004](http://dx.doi.org/10.1016/j.infbeh.2003.06.004) 10 blz

Reerink, A., The, A-M., & Roelofson, E. (2017). Van burger-client naar perspectief van waardigheid. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan mensen met een verstandelijke beperking*, 43 (01), 55-63. 9 blz

Schmitz, M. (2001). Intelligent balanceren tussen distantie en betrokkenheid. *Huisarts en Wetenschap*, 12 (44), 118-122. 5 blz

Trevarthen, C. (1974). Conversations with a two-month-old. *New Scientist*, 896, 230-235. 6 blz

Trevarthen, C., & Daniel, S. (2005). Disorganized rhythm and synchrony: Early signs of autism and Rett syndrome. *Brain & Development*, 27, S25-S34. <http://dx.doi.org/10.1016/j.braindev.2005.03.016> 10 blz

Eigen opdracht om zelfstandig 2 Engels tallige artikelen te zoeken rondom ouder-kind interactie vanuit een dynamisch systeem perspectief op ontwikkeling met ieder 10 pagina's minimaal. 20 bl

Aanbevolen literatuur

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497–529.

Beebe, B., Sorter, D., Rustin, J., & Knoblauch, S. (2003a). A comparison of Meltzoff, Trevarthen, and Stern. *Psychoanalytic dialogues*, 13(6), 777-804. DOI: 10.1080/10481881309348768.

Beltman, H. (2001). *Buigen of barsten? Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zorg aan mensen met een verstandelijke handicap in Nederland 1945-2000*. Academisch proefschrift. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen. Lezen: pp 18 – 60 en 95 -130.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Volume 1*. New York, NY: Basic Books.

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). The bioecological model of human development. *Handbook of child psychology*, pp. 793-828.

Bullowa, M (1979) Ed. *Before Speech. The beginning of interpersonal communication*. New York: Cambridge University Press.

Canon Gehandicaptenzorg: https://www.canonsociaalwerk.eu/nl_han/details.php?cps=16

Chartrand, T. L., & Bargh, J. A. (1999). The chameleon effect: the perception–behavior link and social interaction. *Journal of personality and social psychology*, 76(6), 893.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.

Fogel, A. & Thelen, E. (1987). Development of early expressive and communicative action: reinterpreting the evidence from a dynamic systems perspective. *Developmental Psychology*, 3, 747-761. 15 blz

Heijst, J. E. J. M. van (2005). *Menslievende zorg. Een ethische kijk op professionaliteit*. Kampen: Uitgeverij Klement.

Jaffe, J., Beebe, B., Feldstein, S., Crown, C. L., Jasnow, M. D., Rochat, P., & Stern, D. N. (2001). Rhythms of dialogue in infancy: Coordinated timing in development. *Monographs of the Society for Research in child development*, pp. i-149.

Lakin, J. L., Jefferis, V. E., Cheng, C., & Chartrand, T. L. (2003). The chameleon effect as social glue: Evidence for the evolutionary significance of nonconscious mimicry. *Journal of Nonverbal Behavior*, 27, 145–162. doi:10.1023/A:1025389814290.

Lorenz, K. Z. (1950). The comparative method in studying innate behavior patterns. *Society for experimental biology: Physiological mechanisms in animal behavior* (Society's Symposium IV; pp. 221–268). Oxford, England: Academic Press

Sheets-Johnstone, M. (2011). *The primacy of movement* (Vol 82). John Benjamins Publishing.

Stern, D. N. (1985/2000). *The Interpersonal World of the Infant*. New York: Basic Books.

2.6 TOETSING

- De cursisten geven een videopresentatie van 10 minuten voor hun medecursisten over het verloop van het contact tussen de cursist en de cliënt. In deze presentatie komt ook het proces van de cursist aan bod. Hij/zij vertelt hoe hij/zij gewerkt heeft om de eigen bewegingen zodanig aan te passen en in te zetten, om wederkerig contact met de cliënt tot stand te brengen.
- De 8 werkbezoekverslagen die de cursist gemaakt heeft gedurende het hele traject, maken deel uit van de toetsing. Onderdeel van de toetsing is de mate waarin de cursist de gegeven feedback heeft verwerkt en toegepast in de nieuwe verslagen en de mate waarin de cursist een toenemende zelfstandigheid heeft laten zien.
- De cursisten schrijven een behandelverslag van 1500 woorden, waarin ze een samenvatting geven van de hele periode. Zij beschrijven dit verslag zodanig, dat betrokkenen van de cliënt en niet-professionals het verloop kunnen begrijpen. Daarnaast maken ze een reflectieverslag van 500 woorden waarin ze reflecteren op hun eigen proces.
- Zie voor een totaaloverzicht, bijlage 1 het toetsingsformulier.

2.10 EVALUATIE

Na afloop van de laatste bijeenkomst zal de cursus worden geëvalueerd met het door het Radboud Centrum Sociale Wetenschappen opgestelde evaluatieformulier.

Bijlage 1

Naam cursist:	Docent:						
		Mate van hulp die ik hierbij nodig heb:					Weet ik niet
Na het volgen van dit vak is de cursist in staat om...		VEEL			GEEN		
<u>Verrichten van diagnostische activiteiten</u> <i>... Een diagnostische cyclus te doorlopen, waarbij een klacht- en probleemanalyse wordt gedaan, hypothesen worden geformuleerd en getoetst en alle informatie uit de afzonderlijke stappen worden geïnterpreteerd en geïntegreerd tot een coherent geheel.</i>							
De problematische aspecten en ontwikkelingsmogelijkheden van de orthopedagogische cursist-cliënt relatie te beschrijven.							
Aan de hand van filmfragmenten de cursist-cliënt interacties systematisch in kaart brengen met behulp van het voor deze methodiek ontwikkelde bewegingsanalyse instrument.							
Een interactiepatroon herkennen in hoe de gefilmde personen zich in relatie tot elkaar bewegen (bijv. volgen, leiden, beurtwisseling, etc).							
Daaruit voortvloeiend een relevante praktijkgerichte vraagstelling opstellen.							
Deze vraagstelling vertalen in toetsbare hypothesen die onderbouwd zijn met theoretische en/of empirische kennis.							
De bovenstaande stappen in het trajectverslag, ouderverslag en presentatie rapporteren.							
<u>Indiceren</u> <i>... Een verantwoorde, wetenschappelijk gefundeerde, best passende behandelplan te formuleren bij een voorliggend probleem.</i>							
Een perspectief voor het verdere contact formuleren en waar nodig bijstellen waarin aandacht is voor zowel dat wat behouden als dat wat veranderd kan worden.							
Dit perspectief onderbouwen met empirische en/of theoretische kennis.							
De hypothesen concretiseren in praktische adviezen.							
<u>Interveniëren</u> <i>... Evidence- en practice based interventies uit te voeren, welke gericht zijn op het opheffen of verminderen van de (individuele en/of systeem) problematiek van de cliënt, of de cliënt leren omgaan met zijn problematiek.</i>							
Op methodische wijze de eigen manier van bewegen aanpassen, naargelang het geformuleerde advies.							
Tijdens het werkbezoek zelf variaties maken op het advies, waarbij zowel de eigen manier van bewegen als ook de manier van de cliënt in aanmerking genomen wordt.							
<u>Evalueren</u> <i>... Een behandelproces te evalueren en indien nodig aan te passen gedurende het proces.</i>							
Het verloop van het proces in kaart brengen door na iedere twee contactmomenten een bewegingsanalyse te maken.							

Op basis van deze analyse zowel de gestelde hypothesen als de uitvoering van de adviezen evalueren.					
Hieruit voortvloeiend vervolgstappen formuleren.					
Rapporteren					
<i>... Een dossier te vormen, voeren en hierin adequaat verslag te leggen van een hulpverleningscyclus.</i>					
De gehanteerde regels omtrent de schriftelijke en mondelinge verslaglegging toepassen, te weten: het gebruiken van concrete, relationele, samenvattende en chronologische (i.p.v. causale) verwoordingen.					
Bij moreel-normatieve gedragsbeoordelingen stelselmatig de beoordelaar expliciteren.					
Verschillende perspectieven nemen op het eigen gedrag en dat van de cliënt.					
De gegeven feedback generaliseren naar vervolgerslagen.					
Relatie onderhouden met een cliënt					
<i>... Een professionele hulpverleningsrelatie aan te gaan met de cliënt, waarin de cursist afstemt op de cliënt en er een veilige werkrelatie ontstaat.</i>					
Streven naar wederkerigheid in het contact: waarbij een meer evenredige afwisseling ontstaat tussen leidende en volgende acties.					
In het contact een combinatie maken tussen de interesses van de cliënt en die van de cursist.					
De principes van het ontwikkelen van een hechtingsrelatie toepassen op een hulpverleningsrelatie.					
Professionele houding ontwikkelen					
<i>... Een professionele attitude te hanteren, kritisch te reflecteren op zijn/haar functioneren als hulpverlener, inzicht te hebben in zijn/haar persoonlijke sterke en zwakke kanten en zijn/haar professioneel handelen hierop aan te passen.</i>					
De privacy van de cliënt waarborgen.					
Een bescheiden opstelling hanteren in het trekken van conclusies.					
Zorg dragen voor het tijdig informeren van de behandelverantwoordelijke.					
Reflecteren op de eigen normen die richting geven aan het proces met de cliënt.					
Maximaal twee bijeenkomsten missen waarvan niet meer dan één supervisiebijeenkomst.					